

Debat in gesprek met Frank van Kappen over de krijgsmacht

Thomas Zoutendijk

Generaal-majoor der Mariniers (b.d.) Frank van Kappen is een militair met een uitzonderlijke staat van dienst. Ooit begonnen als officier in het Korps Mariniers, heeft daarna een commando-opleiding (Special Forces) gevolgd bij het Korps Commando Troepen en in het Verenigd Koninkrijk. Hij was onder meer de hoogste militair adviseur van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Aan hem stel ik een aantal vragen over zijn carrière, de krijgsmacht toen en nu, de merites van de dienstplicht en over Afghanistan.

De kinderjaren

Frank van Kappen werd geboren in 1941 en bracht het leeuwendeel van zijn jeugd in een Japenkamp (het Japanse equivalent van een concentratiekamp) in Nederlands-Indië door. Zijn vader was vliegenier bij het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL) en werd tijdens de oorlog neergeschoten en krijgsgevangen genomen. Als krijgsgevangene moest zijn vader werken aan de beruchte Birmaspoorlijn, die ook wel de Dodenspoorlijn werd genoemd.

Na de oorlog vond zijn vader Frank van Kappen en zijn moeder terug en vertrokken zij naar Nederlands Nieuw-Guinea. Zijn vader werd commandant van de vliegbasis Biak en later van de vliegbasis bij Hollandia. Op Nieuw-Guinea was er enkel een school van zendelingen, waar Frank van Kappen als enig blank jongetje in de klas zat. Toen hij op achtjarige leeftijd naar Nederland vertrok, kon hij geen Nederlands lezen of schrijven en

kreeg hij bijles. Spoedig vertrok de familie weer naar Nederlands-Indië, omdat zijn vader betrokken was bij de overdracht van de militaire installaties aan het toekomstige Indonesië.

Carrière

Omstreeks 1954 vertrok de familie naar Nederland, waar zij zich in 's-Gravenhage vestigde. Aan het Dalton Lyceum doorliep Frank van Kappen h.b.s.-b, vergelijkbaar met het huidige VWO. Hoewel zijn vader liever zag dat zijn zoon ging studeren op een reguliere universiteit, koos Frank van Kappen ervoor om na de h.b.s.-b een officiersopleiding bij het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) te volgen. Binnen de marine vond hij het Korps Mariniers het meest interessant. Daar bouwde Frank van Kappen een lange staat van dienst op.

Zijn voorlaatste functie was Commandant Zeemacht in het Caribi-

sche gebied. Hij hielp in die functie onder meer met het oprichten van de kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba. Ook was hij commandant van de *Taskforce four point four*, een samenwerking tussen Nederland en Amerika, gericht op de bestrijding van de drugshandel. Deze taskforce had een unieke constructie, waarbij Frank van Kappen, als Nederlandse commandant, een functie had in de Amerikaanse *chain of command*.

Na vier jaar werd Frank van Kappen in de Verenigde Staten directeur militaire afdeling van het departement voor vredesoperaties te New York en de nieuwe militaire adviseur van de secretaris-generaal (destijds Boutros Boutros-Ghali, later Kofi Annan) van de Verenigde Naties. Tegenwoordig is hij senior beleidsadviseur voor TNO te 's-Gravenhage, *senior concept developer* bij de NAVO en adviseur van de The Hague Centre for Strategic Studies (HCCS), voorzitter van de Raad van Toezicht van het *International Security Experimentation & Transformation Institute* en senator voor de VVD-fractie.

De krijgsmacht, toen en nu

Toen Frank van Kappen bij de krijgsmacht kwam, zat Nederland nog midden in de Koude Oorlog. Nederland had een relatief grote krijgsmacht, die voornamelijk bestond uit dienstplichtigen. Wanneer je destijds de keuze maakte

om als beroepsmilitair te dienen in de krijgsmacht, deed je dit met het idee dat dit voor het leven was. Je leefde aan boord of op de kazerne, want geld voor een auto of motorfiets had je niet. Ook kreeg je drie gratis maaltijden per dag en verbleef je gratis op de kazerne. Het salaris was niet zo hoog, maar je werd wel voorzien in alle levensbehoeften. Dag in dag uit zat je bij elkaar, daardoor was de saamhorigheid erg groot in die tijd. De discipline was echter niet zo groot, omdat de noodzaak ervan niet altijd ingezien werd. Immers, gevechtshandelingen waren er niet.

Tegenwoordig is de opkomstplicht afgeschaft, de dienstplicht opgeschort en heeft Nederland een

De saamhorigheid is minder groot dan voorheen.

beroepskrijgsmacht. Eén van de gevolgen van het hebben van een beroepsleger is dat een groot deel van het personeel er na vier à acht jaar alweer uit moet. Slechts een klein gedeelte stroomt door

naar een hogere functie en dient langdurig. Het leven voor een militair is tegenwoordig heel anders. De meeste militairen wonen niet meer in de kazerne, maar hebben een eigen appartement. Als je in de kazerne wilt eten, dan moet je daar nu gewoon voor betalen. De saamhorigheid is door dit soort ontwikkelingen minder groot dan voorheen. Alleen wanneer je wordt uitgezonden, of bijvoorbeeld op een schip dient, is men op elkaar geweest. De discipline is nu echter aanzienlijk groter dan vroeger, omdat militairen zich er goed van bewust zijn hoe cruciaal discipline is tijdens gevechtshandelingen. In vergelijking met andere krijgsmachten echter, heeft Nederland nog wel iets in te halen.

Door de compactheid van de moderne krijgsmacht, zijn er veel verantwoordelijkheden komen te liggen op een laag niveau. Ten tijde van de Koude Oorlog was er altijd wel iemand met een hogere

rang aan wie je kon vragen hoe te handelen. Tegenwoordig moeten militairen, ook zij met een relatief lage rang, zeer complexe beslissingen nemen. Zowel de operationele (kunnen we dit aan?), juridische (elke militair is juridisch individueel aansprakelijk voor zijn handelen) en politieke aspecten moeten worden afgewogen. En dan moet je dit soort beslissingen nemen in een split-second en niet altijd in de meest optimale condities. De krijgsmacht is kleiner geworden, maar de kwaliteit is enorm toegenomen.

Dienstplicht

Frank van Kappen is altijd een groot voorstander van de dienstplicht geweest. De dienstplicht laat zien dat de krijgsmacht niet is voorbehouden aan een kleine groep mensen, maar dat zij wortelt in de gehele Nederlandse maatschappij.

Het probleem met de dienstplicht in moderne tijden is echter tweeledig. Ten eerste moet de staat alleen een verplichting opleggen aan haar burgers als het echt niet an-

ders kan. Na de Koude Oorlog was de noodzaak voor de dienstplicht echter verdwenen. Ten tweede zijn de huidige taken niet meer goed uit te voeren met een krijgsmacht die bestaat uit dienstplichtigen.

Daarbij moet men bedenken dat de uitzending van dienstplichtigen alleen mogelijk is met toestemming van deze dienstplichtigen. Het grote probleem daarvan was niet zozeer dat er te weinig militairen konden worden uitgezonden,

maar dat de eenheden vlak voor het uitzenden van samenstelling veranderden, wat niet erg bevorderlijk is voor het functioneren van een eenheid. Tevens was de dienstplicht zo kort geworden (negen maanden), dat men dienstplichtigen niet meer goed genoeg konden trainen voor de complexe missies die ze nu moesten uitvoeren.

De krijgsmacht als instituut waar jongeren weer in het gareel wor-

den gebracht, is voor Frank van Kappen nooit een optie geweest. Zoals hij zegt: "Wat in achttien jaar is verpest, wordt niet in een paar maanden recht gebreid."

Uruzgan

De inzet van Nederlandse militairen in Uruzgan blijft een (politiek) gevoelig punt. De Nederlandse inzet is gericht op wederopbouw, maar door gevechtshandelingen wordt er wel eens gezegd dat het een ordinaire gevechtmissie is. De werkelijkheid is dat beide uitspraken kloppen.

Nederland hanteert in Uruzgan de zogenaamde '3D approach' (*Defense, Diplomacy and Development*). Om wederopbouw mogelijk te maken, en zo de oorzaken van de instabiliteit aan te kunnen pakken, is er een bepaalde mate van veiligheid nodig. De Nederlandse militairen zorgen voor deze veiligheid, zodat verschillende non-gouvernementele organisaties (NGO's) en andere actoren hun steentje kunnen bijdragen aan de wederopbouw. In totaal zijn er nu ongeveer vijftig verschillende organisaties in Uruzgan bezig met wederopbouw. Hoewel deze civiele organisaties geen verantwoording schuldig zijn aan welke politieke actor dan ook, is het succes van de wederopbouw wel allesbepalend voor bestrijden van de oorzaken van de instabiliteit en daarmee voor de 'exit-strategie' van de militairen.

Het is daarom van essentieel belang dat in deze inzet van civiele organisaties meer samenhang wordt gebracht. Niet alleen in deze uitzending is dit een uitdaging, maar in elke uitzending. Elke uitzending, van Sierra Leone tot Bosnië, vereist een unieke aanpak. Zo is het beroep van de militair één van de meest uitdagende en interessante beroepen die men kan kiezen. ■